

Ontdek méér klassiek op [orkest.nl](https://www.orkest.nl)

Beethovens Vijfde pianoconcert en Brahms' Eerste symfonie

Alleskunner Kirill Gerstein soleert in Beethovens monumentale *Pianoconcert nr. 5*, het 'Keizersconcert', de kroon op Beethovens pianoconcerten. Lorenzo Viotti leidt het Nederlands Philharmonisch in Brahms' eerste symfonische meesterwerk.

vr 19 september, 20:15
za 20 september, 20:15
Het Concertgebouw

Nederlands Philharmonisch
Lorenzo Viotti, dirigent
Kirill Gerstein, piano

Schrijf je in voor onze nieuwsbrief

Altijd weten wat er speelt? Schrijf je in voor de nieuwsbrief van het Nederlands Kamerorkest en het Nederlands Philharmonisch. Hoor als eerste over concerttips, achtergrondinterviews, speciale producties en nieuwe concerten. Scan de QR-code om je aan te melden.

NEDERLANDS
PHILHARMONISCH

Grieg PIANO CONCERT

Holst THE PLANETS

Dalia Stasevska
dirigent

Alexander Gavrylyuk
piano

[orkest.nl](https://www.orkest.nl)

Yakult

PROGRAMMA

Zoltán Kodály (1882 - 1967)

Night in the Mountains, voor vrouwenkoor

Nr. 1 Assai lento

Grieg (1843 - 1907)

Pianoconcert in a, op. 16

Allegro molto moderato

Adagio

Allegro moderato molto e marcato - Quasi presto - Andante maestoso

Pauze

Gustav Holst (1874 - 1934)

The Planets, op. 32 (1914 - 1917)

Mars, The Bringer of War - Allegro

Venus, The Bringer of Peace - Adagio

Mercury, The Winged Messenger - Vivace

Jupiter, The Bringer of Jollity - Allegro giocoso

Saturn, The Bringer of Old Age - Adagio

Uranus, The Magician - Allegro

Neptune, The Mystic - Andante

NEDERLANDS PHILHARMONISCH

Dalia Stasevska, dirigent

Alexander Gavrylyuk, piano

Nationaal Vrouwen Jeugdkoor

László Norbert Nemes, koordirigent

za 14 juni, 20:15

zo 15 juni, 14:15

Het Concertgebouw

Duur concert: ca. 110 minuten

VOORPROGRAMMA

Christiaan Kuyvenhoven leidt
het programma in.

za 14 juni, 19:40 - 20:00

zo 15 juni, 13:40 - 14:00

in de Spiegelzaal

Live op NPO Klassiek

Het concert van zondag 15 juni
wordt opgenomen door NPO
Klassiek voor het Avondconcert.
Kijk voor meer informatie op
npoklassiek.nl/avondconcert.

Het wonder van het bestaan

Sommige componisten schrijven het ene na het andere standaardwerk, andere schieten één keer in de roos. Gustav Holst is zo'n componist die onsterfelijk is geworden dankzij één onvergankelijk stuk: *The Planets*. Edvard Grieg is een ander verhaal. Griegs enige *Pianoconcert* schreef hij als prille twintiger onder invloed van de muziek van Robert Schumann. Het groeide uit tot een van de meest geliefde pianoconcerten, en Alexander Gavrylyuk is de gedroomde solist. Het programma wordt geleid door Dalia Stasevska, een jonge in Oekraïne geboren Finse dirigent die internationaal stevig aan de weg timmert, onder meer als vaste gastdirigent van het BBC Symphony Orchestra.

Grieg: Pianoconcert

Grieg had een duidelijk model toen hij als vierentwintigjarige dit vroege meesterwerk componeerde: het *Pianoconcert* van Schumann. Hij had in 1858 in Leipzig een uitvoering van Schumanns werk gehoord, met Clara Schumann als solist, en was er hevig van onder de indruk. Niet toevallig staan beide pianoconcerten in de toonsoort a mineur, en hebben beide omvangrijke hoekdelen en een relatief kort middendeel. Mogelijk wél toevallig, maar hoe dan ook opmerkelijk, is dat de pianovirtuozen allebei maar één soloconcert voor hun instrument voltooiden.

Net als Schumann begint Grieg met een knal, in zijn geval voorafgegaan door een beroemde aanzwellende paukenroffel. Na een statement van dalende piano-noten volgt het tamelijk ingetogen eerste thema en ontspint zich een muzikaal betoog dat voortdurend onder hoogspanning staat. Het mondt uit in een machtige pianosolo, met daverende klanken en virtuoos over de toetsen zwierende noten, maar toch vooral een overwegend ingetogen toon. Emotionele zeggingskracht wint het bij Grieg van spierballenvertoon. Dat geldt extra voor het korte Adagio, waarin de invloed van volksmuziek doorklinkt. Zwoele strijkers bereiden de weg voor het pianothema, dat als een zangvogel naar grote hoogte stijgt. Het zingende middendeel gaat zonder pauze over in de finale, die begint met een energiek stuitende dans. Het gaat om een *halling*, een Noorse volksdans die Grieg nog vaak in zijn werk zou gebruiken, onder meer in zijn beroemde werk *Peer Gynt*. Ook dit slotdeel kent beschouwende momenten, zoals het heerlijk breed uitgemeten

gevoelige tweede thema, waarbij Grieg prachtige kleuren aan het orkest ontlokt. Het slot bezit een koninklijke grandeur.

Aardig weetje: Griegs werk was het allereerste pianoconcert dat ooit werd opgenomen, in 1909, door de Duitse pianist Wilhelm Backhaus. Vanwege de opnamebeperkingen ging het wel om een sterk ingekorte versie van zo'n 6 minuten. Het moet moeilijk kiezen geweest zijn, in een werk dat van hoogtepunten aan elkaar hangt.

Griegs *Pianoconcert* wordt voorafgegaan door het korte *Mountain Nights nr. 1* van de Hongaarse componist Zoltán Kodály, gezongen door het Nationaal Vrouwen Jeugdkoor. Het stuk maakt deel uit van een cyclus van drie korte werken die Kodály in 1930 componeerde, en die net als het *Pianoconcert* van Grieg geïnspireerd werd door volksmuziek – in dit geval Hongaarse.

Holst: The Planets

Net als zijn illustere naamgenoot Mahler had Gustav Holst een drukke *day job*, waardoor hij maar mondjesmaat toekwam aan componeren. Holst was hoofd muziekonderwijs aan twee scholen en had alleen in de vakanties of in het weekend tijd voor zijn eigen muziek. Anders dan Mahler (die een grote carrière had als dirigent en opera-chef) worstelde Holst bovendien met de grote symfonische vorm. Hoe schrijf je in hemelsnaam een stuk muziek van drie kwartier met een kop en een staart?

Volgens de overlevering was het tijdens een gesprek over astrologie, tijdens een Spaanse vakantie met vrienden, dat er een licht opging bij Holst. Opeens zag hij een orkestwerk voor zich van losse delen - een 'suite' - elk geïnspireerd door een van de planeten en hun astrologische karakter. In diezelfde periode, aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog, woonde hij bovendien een Londense uitvoering van Arnold Schönbergs *Vijf orkeststukken, op. 16* bij (mogelijk de wereldpremière in 1912) – dat is óók een suite van op zichzelf staande korte delen. Ah! moet Holst gedacht hebben. Hij had zijn vorm gevonden.

Voor hij daadwerkelijk begon te componeren liep Holst nog een tijd rond met het idee, terwijl hij zich uitgebreid in de astrologie verdiepte – naar eigen zeggen kon hij alleen interesse opbrengen voor een onderwerp als het muziek zou opleveren. In verschillende periodes vanaf 1914 werkte Holst aan zijn suite, die hij in 1917 voltooide. De eerste uitvoering was op 29 september 1918, anderhalve maand voor de wapenstilstand, in de Queen's Hall in Londen, voor een publiek van tweehonderdvijftig genodigden. De uitvoering

was een cadeau van Holsts vriend en weldoener Balfour Gardiner, die de zaal en het orkest voor hem had gehuurd. Pas twee jaar later volgde de openbare première, maar daarna groeide het werk snel uit tot een concertfavoriet.

De zeven delen zijn onderling sterk verschillend, maar in zichzelf elk heel uniform. Openingsdeel *Mars, the bringer of war* is een energiek deel vol onderhuidse en later openlijke dreiging, schrille noten en dwingend stappende ritmes, dat de luisteraar grijpt en niet meer loslaat. Ironisch genoeg is dit het enige deel dat Holst vóór het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog schreef. *Venus, the bringer of peace* is juist een lyrisch en teder rustig deel, met halverwege romantische solo's voor viool en hobo.

Mercury, the winged messenger is een kort en levendig deel, dat fungeert als een opmaat naar de explosie van levenslust in *Jupiter, the bringer of jollity*. *Saturn, the bringer of old age* was Holsts eigen lievelingsdeel. Het is ook het langst en het voltrekt zich langzaam. Het is donker gecomponeerd – doet denken aan rustige delen in Mahler-symfonieën – om af en toe opeens uit te barsten in een collectieve kreet, alsof allerlei onderdrukte emoties een uitweg zoeken. Daarna volgen nog de heerlijke dans van *Uranus, the magician*, en het slotdeel *Neptune, the mystic*: een radicale oefening in uitgesponnen verstillig.

Holsts aanvankelijke plan was om de zeven planeten in volgorde te laten klinken, te beginnen met Mercurius, die het dichtst bij de zon staat. Uiteindelijk koos hij ervoor om zijn suite met Mars te openen, voor een overrompelende entree. Ook liet hij de astrologische kenmerken net zo makkelijk los, wanneer het hem uitkwam, en bleven de niet onbelangrijke krachten van zon en maan geheel buiten beschouwing. Je zou kunnen zeggen dat de muziek het overnam van het zonnestelsel, de muze van de sterrenkijker. Uiteindelijk geeft het werk meeslepend en beeldschoon uitdrukking aan het wonder van het bestaan.

Tekst: Joep Stapel

Dalia Stasevska, dirigent

De Fins-Oekraïense Dalia Stasevska is chef-dirigent van het Lahti Symphony Orchestra, artistiek directeur van het International Sibelius Festival en eerste gastdirigent van het BBC Symphony Orchestra. Ze trad op met prestigieuze orkesten wereldwijd, waaronder het Philadelphia Orchestra, San Francisco Symphony en het Koninklijk Filharmonisch Orkest van Stockholm. Ook trad ze meerdere keren op tijdens de BBC Proms. In The Guardian sprak ze over haar missie om de vooroordelen over de rol van een dirigent in de 21e eeuw te doorbreken. Dit seizoen maakte Stasevska haar debuut bij het Berliner Philharmoniker en volgend seizoen zal ze debutteren bij het Royal Opera House in Londen, de Metropolitan Opera in New York, het Orkest van de Bayerische Rundfunk in München en de New York Philharmonic. Naast het dirigeren heeft Dalia ook een actieve rol gespeeld in de steun aan Oekraïne na de Russische invasie. In dit licht werd Stasevska, samen met haar twee broers, verkozen tot winnaar van de Finse European of the Year Award 2025.

Alexander Gavrylyuk, piano

Pianist Alexander Gavrylyuk staat internationaal bekend om zijn virtuoze uitvoeringen. Gavrylyuk werd geboren in Oekraïne en maakte op zijn negende zijn concertdebuut. Op zijn dertiende verhuisde hij naar Sydney, op zijn vijftiende won hij het Horowitz Internationaal Pianoconcours in Kiev en een jaar later de Hamamatsu International Piano Competiton. Hij soleerde bij de orkesten van New York, Los Angeles, Chicago, Dallas, San Francisco, Detroit, São Paulo, Sydney, Seoul en Tokio, het NDR Elbphilharmonie Orchester, Philharmonia, het Royal Scottish National Orchestra, City of Birmingham Symphony Orchestra en het Australian Chamber Orchestra. Gavrylyuks uitvoering van Rachmaninoffs *Pianoconcert nr. 3* tijdens de BBC Proms werd door The Times omschreven als 'onthullend' en door Limelight als 'opwindend'. Gavrylyuk was artist in residence in Wigmore Hall tijdens het seizoen 2023-2024 en is momenteel artist in residence bij de Chautauqua Institution.

Nationaal Vrouwen Jeugdkoor

Het Nationaal Vrouwen Jeugdkoor onder leiding van László Norbert Nemes en Irene Verburg bestaat sinds 1996 en is onderdeel van de Nationale

Koren. Het koor biedt zeer getalenteerde jonge vrouwen tussen de 16 en 30 jaar gelegenheid om zich op hoog niveau te bekwamen in ensemblezang. Het koor werkte samen met diverse grote orkesten waaronder het Radio Filharmonisch Orkest in bekende concertseries als de Zaterdag Matinee en de AVROTROS Vrijdagconcerten, en de Berliner Philharmoniker. Componisten als Theo Loevendie, Theo Verbeij en Peter Vigh schreven speciaal voor het Nationaal Vrouwen Jeugdkoor composities. Het Nederlands Kamerorkest ging in 2002 met Het Nationaal Vrouwen Jeugdkoor op tournee met een kerstprogramma, en komend seizoen zal het Nederlands Philharmonisch met ze samenwerken in een bijzonder Debussy-programma onder leiding van Sir Mark Elder.

Nederlands Philharmonisch

Het Nederlands Philharmonisch ontstond in 1985 uit drie verschillende orkesten: het Utrechts Symfonie Orkest, het Nederlands Kamerorkest en het Amsterdams Philharmonisch Orkest. Jaarlijks speelt het orkest zo'n 50 concerten en operaproducties in Het Concertgebouw Amsterdam, Nationale Opera & Ballet en andere belangrijke podia in Nederland. Het orkest is sinds de oprichting in 1985 de vaste orkestpartner van De Nationale Opera en wordt internationaal gerekend tot de beste opera-orkesten. Lorenzo Viotti werd in 2021 benoemd tot chef-dirigent van het Nederlands Philharmonisch en De Nationale Opera, een dubbelrol die hij net als zijn voorgangers Marc Albrecht en Hartmut Haenchen met verve vervulde. Met Viotti waaide er een frisse wind door beide organisaties. Het orkest ging onder zijn leiding spelen met hernieuwde energie en wist, naast het vertrouwde publiek, ook een nieuwe generatie muzikliefhebbers aan zich te binden.

Masterworks over The Planets van Holst

In 'Masterworks' bespreekt Botte Jellema met musicoloog Kees Wisse per aflevering één groot muziekwerk uit de klassieke muziek. In deze aflevering is dat *The Planets* van Holst. De

aflevering is te beluisteren in diverse podcastapps of via orkest.nl/planets.